

ประเภทเครื่องตีที่ทำด้วยไม้

เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีที่ทำด้วยไม้นั้นมีอยู่ด้วยกัน 7 ชิ้นดังนี้

1. ระนาดเอก
2. ระนาดทุ้ม
3. เกราะ
4. โกร่ง
5. กรับคู่
6. กรับพวง
7. กรับเสภา

ระนาดเอก เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้ ประเภทดำเนินทำนอง มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งบอกว่าเกิดขึ้นเมื่อสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาบรรเลงผสมในวงปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ และเครื่องใหญ่ตามลำดับ มีหน้าที่เป็นผู้นำวง ตีเก็บ ตีกรอเป็นพื้นฐาน ตีรัวในแบบต่างๆในบางโอกาสเดิมเรียกว่า “ระนาด” ต่อเมื่อภายหลังมีระนาดทุ้มเกิดขึ้น จึงเรียกระนาดชนิดนี้ว่า “ระนาดเอก” มีส่วนประกอบดังนี้

- **รางระนาด** ทำด้วยไม้เช่นไม้สัก ไม้มะริด ไม้มะเกลือ ไม้ประดู่ ฯ เป็นต้น รูปร่างคล้ายเรือตั้งสมัยโบราณ ตอนกลางป่องเป็นกระพุ้งเล็กน้อย เพื่อให้เสียงก้องกังวาน ตอนหัวและท้ายโค้งขึ้นเรียกว่า "ฝาประกบ" มี 2 แผ่น
- **โขนระนาด** ทำด้วยไม้ 2 แผ่น ทรงแม้วขั้วบิณฑ์ ติดประกบไว้ที่หัวและท้ายของไม้ฝาประกบ โดยเฉพาะด้านในตอนบน จะติด "ขอระนาด" ซึ่งทำด้วย ด้วงโลหะ สำหรับคล้องเชือกขึงผืนระนาด ใช้ไม้แผ่นบางๆปิดใต้ล่างยาวตลอด เพื่อยึดฝาประกบ และ

โชน ให้ติดเข้าด้วยกันเรียกว่า " ไม่ปิดได้ห้องระนาด " ซึ่งจะทำให้คุ้มเสียงกังวานมากขึ้น

- เทำระนาด ทำด้วยไม้หนา ลักษณะสี่เหลี่ยม คล้ายพาน กลางเป็นคอคอก บนโค้งเว้าไปตามท้องราง เรียกว่า " เทำระนาด " ติดอยู่ที่กลางลำตัวของราง เพื่อให้หัวและท้ายของรางลอยตัว ฐานล่างนิยมแกะสลักเป็น "ลายกระจังกลีบบัว" (ทั้ง ๔ ด้าน) ที่ไม้ฝาประกบ ตอนบนและตอนล่าง จะใช้ไม้ติดประกบโดยตลอดเรียกว่า " คิ้วขอบราง " นิยมทาสีขาว หรือดำ เพื่อตัดกับของแล็คเกอร์ที่ตัวราง บนคิ้วขอบราง ด้านบนทั้งสองข้าง จะใช้หวายเส้น มีผ้าพันโดยรอบมาติดเป็นแนวยาวตลอด เพื่อรองพื้นขณะทีลดพื้นลงจากขอ และรักษาได้ท้องพื้น เมื่อเช็กร้อยพื้นหย่อนลง นอกจากทาสีที่คิ้วขอบรางแล้ว ที่ไม้ฝาประกบยังนิยมเดินเส้นดำหรือขาวไปตามขอบคิ้วรางทั้งล่างและบนและรวมไปถึงที่โชนระนาดด้วย บางรางเดินเส้นเดียว บางรางเดินคู่สองเส้น

การสร้างวงระนาด ได้มีการพัฒนาให้สวยงามขึ้น โดยขอบคิ้วประกอบบางหรือตัวรางทั้งหมดแกะลวดลายต่างๆประดับด้วย मुखหรือแกะลวดลายเดินล่องชาดและลงรักปิดทอง

เมื่อเกิดวงมโหรีขึ้นเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ต้องย่อสัดส่วนให้เล็กลงกว่าเดิม เรียกรวงชนิดนี้ว่า " รวงมโหรี " ซึ่งมีส่วนประกอบเช่นเดียวกับวงระนาด เดิมทุกอย่าง และมีทั้งรางทาน้ำมัน รางงาและราง मुखเหมือนกัน

- ผืนระนาด เดิมนิยมทำด้วยไม้ไผ่ตง หรือไม้ตง นำมาตัด เหลาด้วยความปราณีตเป็นลูกๆ มี 21 ลูกขนาดลดหลั่นกันตามลำดับเรียกว่า " ลูกระนาด " ทีลูกระนาดแต่ละลูก จะรูเล็กๆ 4 รู ด้านละ 2 รู เพื่อร้อยเชือกเรียงชิดติดกันเรียกว่า " ผืนระนาด " สำหรับแขวนที่ขอทั้ง 4 ติดกัน เมื่อจะใช้ตี ได้ลูกระนาดทั้ง 21 ลูกจะติดตะกั่ว (ซึ่งทำด้วยตะกั่วและขี้ผึ้งผสมกัน) เพื่อถ่วงเสียงให้ได้เสียงสูงต่ำตามที่ต้องการ โดยติดข้างละก้อน น้อยหรือมากแล้วแต่เสียงที่ต้องการ ลูกที่ติดมากเสียงจะต่ำลง ที่ติดน้อยเสียงจะสูงขึ้น ต่อมาภายหลังนิยมนำไม้ชิงชันหรือไม้มะหาด มาเหลาเป็นผืนระนาด ซึ่งจะมีเสียงเล็กแหลมขึ้นกว่าผืนที่ทำจากไม้ไผ่ตง นอกจากนั้นในสมัยปัจจุบันได้เพิ่มลูกระนาดเอกให้มี 22 ลูก ทั้งนี้เพื่อให้บรรเลงกับวงปี่พาทย์มอญได้สะดวก แต่ในวงปี่พาทย์เสภาเดิมไม่นิยม
- ไม้ตีระนาด ก้านทำด้วยไม้ไผ่ เหลากลมเล็ก 2 อัน หัวไม้ตี ทำด้วยด้ายพันด้วยผ้าชุบรัก ลักษณะเป็นปี่นกลม เวลาตีจะมีเสียงดัง แข็งกร้าว เรียกว่า " ไม้แข็ง " อีกแบบทำด้วยผ้า ทาแป้งเปียก พันด้วยด้ายสีเส้นเล็กๆ โดยรอบอย่างสวยงาม เวลาตีมีเสียงนุ่มนวล ไพเราะ เรียกว่า " ไม้ نرم " ซึ่งใช้ตีกับระนาดเอกในวงปี่พาทย์ไม้ نرم หรือวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

หลักการตีระนาดเอก

ผู้ตีนั่งในท่าขัดสมาธิ หรือ พับเพียบ ตัวตรง อยู่กึ่งกลางของราง โดยให้มือขวาอยู่ทางเสียงสูง และมือซ้ายอยู่ทางซ้ายเสียงต่ำ จับไม้ด้วยมือทั้งสองข้างละอัน ในท่า " ปากกา " อันเป็นพื้นฐาน ตีลงบนผืนระนาดให้เป็นทำนองเพลง ซึ่งมีวิธีการตีที่เรียกว่า "ทางระนาด " คือ การตีเก็บเป็นคู่แปด ดำเนินกลอนระนาดในรูปแบบต่างๆ และยังมีวิธีตีระนาดในรูปแบบต่างๆ อีก เช่น

- ตีเป็นคู่แปด ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้น คือการตีลงพร้อมกันทั้งสองมือ มือซ้ายกับมือขวา ห่างกัน 7 เสียง เรียกว่า " คู่ " โดย ที่มือขวาเป็นเสียงสูง มือซ้ายเป็นเสียงต่ำ เรียกว่า " คู่แปด "
- ตีเก็บ คือการตีคู่แปดไปพร้อมๆกัน ด้วยพยางค์และเสียงถี่ๆติดกันตลอด
- ตีเก็บเป็นทางระนาด คือการตีที่เป็นคู่แปด ที่มีพยางค์ถี่ๆ ติดต่อกันตลอด โดยใช้กลุ่มเสียงที่มีความไพเราะ รับส่งสัมผัสกันในท่วงทำนองเป็นกลุ่มๆ ตามปกติ จะแบ่งเป็น 2 วรรค คือวรรคแรกจะยาวหนึ่งจังหวะฉิ่ง - ฉับ วรรคสองก็จะยาวหนึ่งจังหวะฉิ่ง-ฉับ เช่นกัน ซึ่งเรียกว่า " กลอนระนาด " แต่ละกลอนจะมีเสียงสูงต่ำอย่างไร ขึ้นอยู่กับทำนองหลัก ตลอดจนความสามารถของผู้บรรเลงเป็นสำคัญ
- ตีกรอ คือการตีสองมือสลับกันด้วยพยางค์ถี่ๆ เป็นคู่แปดหรือคู่สอง สาม ห้า การกรอนี้ ถ้าสามารถทำพยางค์ให้ถี่มาก หรือละเอียดมาก จะถือเป็นสิ่งที่ดี
- ตีกวาด คือการใช้ไม้ตีลากไปบนลูกกระนาด จากล่างไปหาบน หรือจากบนไปหาล่างก็ได้
- ตีสะบัด คือการตีแทรกเสียงพยางค์เข้ามา ในขณะที่บรรเลงเก็บอีกพยางค์หนึ่ง สะบัด จะมีทั้งสะบัดขึ้นและสะบัดลง โดยปรกติสะบัดจะมีเสียงเป็น 3 พยางค์ ซึ่งบางครั้งเป็นการสะบัดเพื่อขึ้น หรือลงของทำนองเพลง
- ตีขยี้ คือการตีที่เพิ่มเติมเสียง สอดแทรกแซงให้มีพยางค์มากกว่าเก็บอีกเท่าหนึ่ง
- ตีรัว คือการตีที่สองมือสลับกันหลายๆพยางค์ สั้นๆ และถี่ๆ ซึ่งจะมีทั้งรัวลูกเดียว และรัวหลายๆลูก บางครั้งรัวเป็นทำนอง

วิธีการตีของระนาดดังกล่าว ถือเป็นวิธีการตี ที่เป็นพื้นฐาน ยังมีวิธีการตีที่พิเศษอีกมากมาย เช่นการตีให้มีเสียงต่างๆ โดยเฉพาะในการตีเดี่ยวของระนาดเอก จะพบวิธีตีในรูปแบบต่างๆอีกมากมาย ทั้งนี้ต้องอยู่กับความสามารถของผู้บรรเลงด้วย

ระนาดทุ้ม เป็นเครื่องดนตรีประเภททำนองที่ทำด้วยไม้ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยเพิ่ม
มาให้เป็นคู่กับระนาดเอก ในวงปี่พาทย์เครื่องคู่ เวลาตีมีเสียงทุ้มกว่าระนาดเอก จึงเรียกว่า "
ระนาดทุ้ม" มีหน้าที่ตีหยอกยั่วเข้าไปกับทำนองเพลง เปรียบเสมือนตัวตลกของวง ตีมือละลูก
มือละหลายลูก ตีลงก่อนจังหวะ หรือหลังจังหวะ ตีด้วยการห้ามเสียง อันเป็นแบบฉบับ
ของการตีทุ้ม (เสียงดูด) ระนาดทุ้มมีส่วนประกอบดังนี้

- **รางระนาดทุ้ม** ทำด้วยไม้ เช่น ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้มะเกลือ ไม้มะริดเป็นต้น
ส่วนประกอบต่างๆคล้ายคลึงกับระนาดเอก เพียงแต่มีบางส่วนที่มีลักษณะแตกต่าง
ออกไป คือ ตัวรางนั้นมีลักษณะคล้ายรางข้าวหมู ไชนทุ้ม ปลายผายออก ค้างเล็กน้อย
ด้านในเจาะรู เพื่อติด " ตะขอ " ซึ่งทำด้วยโลหะ ด้านหัวเป็นตะของอ ด้านปลายตี
เกลียวแหลม มีแผ่นเหล็กกลมก้นยี่ด
- **ไชนระนาดทุ้ม** ทั้งสองข้างติดยึดไว้กับ " ไม้ฝาประกบ " 2 อัน และมีไม้แผ่นอีกอันหนึ่ง
ปิดใต้ท้องรางโดยตลอด เพื่ออุ้มเสียงให้ดังก้องกังวาน ที่ไม้ปิดท้อง
รางด้านล่าง มีไม้ทำเป็นขารองรับตัวราง 4 เท้า ติดอยู่ที่มุมทั้งสี่ด้าน ที่ไม้ฝาประกบ
ด้านบนและล่าง จะมีไม้ทำเป็นคิ้วขอบรางประกบติดโดยตลอด และบนคิ้วขอบราง
ตอนบน ใช้หวายต้นเล็กๆพันด้วยผ้า ตอกติดเพื่อรองรับผืนเรียกว่า "หมอน" นอกจากนี้
จะทาน้ำมันลงแล้ดเคอร์แล้ว ยังตีเส้นสีดำ หรือสีขาว เดินตามขอบคิ้ว ตลอดถึงไชน
ทุ้มทั้งสองด้วย

เมื่อรางระนาดเอกได้ประดิษฐ์ พัฒนาขึ้นให้สวยงาม โดยประกอบงา แกะสลักประดับ मुख
หรือแกะเป็นลวดลายปิดทองลงรักรางระนาดทุ้มก็สร้างขึ้นให้เป็น
เช่นเดียวกัน เพราะเป็นของคู่กัน และตั้งอยู่หน้าวง

- **ผืนระนาดทุ้ม** ทำด้วยไม้ไผ่ตง หรือไผ่บง ตัดเหลาเป็นลูกๆ มีขนาดใหญ่กว่าลูกระนาด
เอก ซึ่งมี ทั้งหมด 17 ลูก แต่ละลูกเจาะรูด้านละ ๒ รู เพื่อร้อยเชือกให้เป็นผืน สำหรับ

แขวนบนราว เพื่อให้ได้เสียงสูง-ต่ำที่ จะติด " ตะกั่ว" (ตะกั่วผสมขี้ผึ้ง) ที่ด้านล่างของลูก
ทุ้มแต่ละลูก และเพื่อให้เสียงต่ำลง จะคว้านลูกทุ้มด้านล่างให้เว้า เข้าไป และถ้ายังต่ำไม่
พอ ก็จะติดตะกั่วเพิ่มขึ้นอีก

ต่อมาใช้ไม้ชิงชัน หรือไม้มะหาด มาทำเป็นผืนทุ้ม ปรากฏว่าเสียงก้องกังวานไพเราะ
แต่สั้น ไม่ลึกเท่าผืนที่ทำด้วยไม้ใผ่ตง

- ไม้ตีทุ้ม ก้านไม้ทำด้วยไม้ใผ่ 2 อัน เหลาให้กลม เล็ก ตอนหัวพันด้วยผ้า ชุบแป้ง
และด้ายเส้นเล็กโดยรอบ ให้เป็นป็นใหญ่ เพื่อตีให้มีเสียงทุ้มนุ่มนวล โดยปกตินิยม
พันด้วยด้ายที่มีสีล้นต่างๆด้วยศิลปะการพันที่สวยงาม

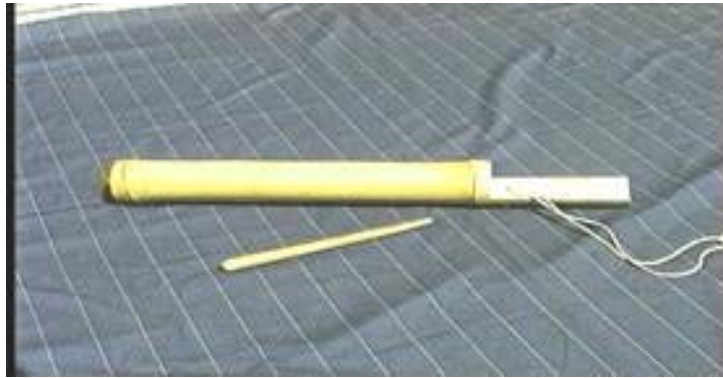
หลักการตีทุ้ม

นั่งในท่าขัดสมาธิ หรือพับเพียบ ตัวตรง อยู่กึ่งกลางระหว่างราว ให้มือขวาอยู่ทางเสียง
สูง และมือซ้ายอยู่ทางเสียงต่ำ มือทั้งสองจับไม้ทุ้มในท่าแบบปากกา อันเป็นท่าพื้นฐาน ตีลง
บริเวณกลางผืน โดยตีให้เป็นทางทุ้ม ซึ่งจะหยอกยั่วเข้าไปกับทำนองเพลง

วิธีการตีระนาดทุ้ม

จากหลักการตีดังกล่าวก่อให้เกิดลักษณะการตีทุ้มอันที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นดังนี้

1. ตีไล่เสียงทีละมือ
2. ตีเป็นคู่แปด หรือคู่ต่างๆ
3. ตีกรอ หรือกรอคู่ต่าง
4. ตีผสมมือขึ้นลง 3 4 5 6 พยางค์
5. ตีเรียงซ้าย-เรียงขวา (4 พยางค์ทีละมือ)
6. ตีดูด
7. ตีถ่าง
8. ตีลักจังหวะ
9. ตีกวาด
10. ตีโยยก

เกราะ เป็นเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ไผ่ เดิมเป็นเครื่องตีสำหรับขานยาม ไม่ปรากฏว่านำมาใช้ร่วมในวงการดนตรี แต่ในการเล่นโขนละครตอนพักทัพที่อยู่เวรยาม และตอนที่หัวหน้าหมู่บ้านใช้ตีเป็นอาณัติสัญญาณบอกเหตุอันตราย หรือตีเพื่อนัดหมายชุมนุมลูกบ้าน เกราะ ทำด้วยไม้ไผ่ตัดเป็นปล้อง ไขว้ข้อหัวท้าย ด้านล่างผ่าเจาะเป็นแนวยาวไปตามลำ ใช้ไม้ซีกหรือไม้แก่นเหลาขนาดพอเหมาะมือทำเป็นไม้ตี โดยผูกเชือกให้ติดไว้กับกระบอก บางทีก็เจาะทะลุที่ข้อทั้งสอง ข้างสำหรับร้อยเชือกผูกแขวนหรือห้อย

วิธีตีเกราะ

มือซ้ายจับเชือกให้เกราะตั้งขึ้น มือขวาจับไม้ตี ตีบริเวณตรงกลางปล้อง หรือถัดมาทางล่างของปล้อง

โกร่ง เป็นเครื่องตีกำกับจังหวะที่ทำด้วยไม้ไผ่ เช่นเดียวกับเกราะ แต่ยาวกว่า ตั้งอยู่บนขา 2 ขา เคยเห็นใช้ตีตามชนบท ในฤดูการงานสงกรานต์ เด็กๆและหนุ่มสาวใช้ตีประกอบการร้องที่เรียกว่า " รำ " คือการตีควบไปกับการร้องในการเชิญทรงเจ้าเข้าผี และรำแม่ศรี เป็นต้น ที่ใช้ในวงการดนตรีก็คือ การตีรวมกับการแสดงหนังใหญ่ และโขนละคร โดยเฉพาะในการบรรเลงเพลง

กราวตรวจพล แต่ในการแสดงโขน ของกรมศิลปากร จะใช้โกร่งร่วมตีในวงปี่พาทย์ในการแสดง โขนกลางแจ้งถ้าเป็นการแสดงภายในจะไม่ใช้เพราะเสียงดังเกินไป

โกร่ง ทำด้วยไม้ไผ่ยาว 4 หรือ 4 ปล้อง ตัดปาดหัวท้ายเหลือปล้องไว้ เจาะเป็นช่อง ระบายไปตามปล้อง โดยเจาะปล้องเว้นปล้อง หัวและท้ายจะมีไม้ทำเป็นขารองรับ เวลาตีจะวางราบขนานไปกับพื้น ใช้ไม้ตี ซึ่งด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก คล้ายกรับไม้ 2 อัน มาตีลง ระหว่างกึ่งกลาง ปล้อง ผู้ตีจะนั่งตีพร้อมกัน 2 หรือ 3 คนตีไปตามจังหวะใหญ่ ของทำนองเพลง โดยเฉพาะใน เพลงกราวตรวจพล ซึ่งจะทำให้ผู้แสดงโขนฟังจังหวะได้ชัดเจน สามารถเดินตามจังหวะได้พร้อมเพรียงกัน

กรับคู่ ทำด้วยไม้ไผ่ซีก 2 อันเหลาให้เรียบและเกลี้ยง หนาตามขนาดของเนื้อไม้ หัวและท้ายกว่าใหญ่ลดหลั่นกันเล็กน้อย ตีด้วยมือทั้งสองข้าง โดยจับข้างละอัน ให้ด้านที่เป็นผิวไม้กระทบกัน ตีลงบริเวณใกล้กับตอนหัว มีเสียงดัง กรับ กรับ โดยมากจะใช้ตีกำกับจังหวะในวง ปี่พาทย์ชาติรี ประกอบการแสดงละครชาติรี โดยเฉพาะ ในเพลงร้ายต่างๆ ในวงกลางยาวก็นิยมใช้กรับคู่ไปตีกำกับจังหวะหนักที่เรียกว่า กรับคู่คงเป็นเพราะมีเป็นคู่ 2 อัน บางทีก็เรียกว่า "กรับไม้"

]

กรับพวง เป็นเครื่องตีกำกับจิ้งหะที่ทำด้วยไม้ ผสมโลหะ ร้อยเชือกติดกันเป็นพวง ทั้งไม้และโลหะทำเป็นแผ่นบางๆสลับกัน โดยขึ้นนอกสุด 2 ชั้น จะเหลาหนา หัว และทำยงอนโค้งงอน ด้านจับเล็ก ตอนปลายใหญ่ ร้อย เชือกทางด้านปลาย ให้หลวมพอประมาณ เวลาตีมือหนึ่งจะจับกุม ตอนปลาย ให้หัวตีลงบนมืออีกข้างหนึ่ง ซึ่งจะมีเสียงไม้กับโลหะกระทบกัน เดิมใช้ตีเป็นอาถรรพ์สัญญาณ เช่นในการเสด็จออกท้องพระโรงของพระเจ้าแผ่นดิน ที่เรียกว่า "รัวกรับ" โดยเฉพาะในเรื่องสุพรรณหงส์ พระราชพิธีทอดผ้าพระกฐินทางชลมารค เจ้าพนักงานจะรัวกรับ เพื่อบอกผู้เฝ้าทำความเข้าใจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และออกเรือ

ในวงการดนตรี จะใช้กรับพวงตีร่วมในวงปี่พาทย์ ประกอบการแสดงละครนอก ละครใน ตลอดจนจอน ละครที่แสดงภายใน โดยเฉพาะเพลงร่าย

กรับเสภา เป็นเครื่องตีกำกับจิ้งหะอีกชนิดหนึ่ง ที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง โดยเฉพาะไม้ชิงชัน เหลาให้เป็นสี่เหลี่ยม ด้านบนลบเหลี่ยมเล็กน้อย เพื่อไม่ให้บาดเจ็บมือและสามารถถลึงตัวของมันเอง กลอกกระทบกันได้สะดวก ด้านล่างนูนโค้งเล็กน้อย เดิมใช้ขยับตีในการขับเสภา ดังที่เรียกว่า " ขยับกรับขับเสภา " ซึ่งผู้ขับ เสภาจะเป็นผู้ขยับเอง โดยใช้กรับ 2 คู่ ขยับคู่ละมือ ขับเสภาไปพลง

ขยับกรับสอดแทรกไปกับทำนองขับ ซึ่งมีวิธีการขยับกรับได้หลายวิธี อันถือเป็นศิลปะชั้นสูงอย่างหนึ่งในการขยับกรับขับเสภาซึ่งนิยมเล่นกันมากในสมัยโบราณ

ในปัจจุบันคนขยับขับเสภาลดน้อยลง การเล่นปี่พาทย์เสภาก็เลือนหายไป คงเหลือกรับไว้สำหรับตีกำกับจังหวะหนักในวงปี่พาทย์ ซึ่งลดเหลือคู่เดียว เวลาตีมือหนึ่งจับกรับคว่ำมือลง อีกมือหนึ่งจับกรับหงายมือขึ้นตีกระทบกัน ที่ถูกต้องควรตีให้มีเสียงกล่ำกันเล็กน้อย เสียงจะดังไพเราะ

แหล่งที่มา <http://www.siammelody.com/thaimusic/ded.htm>